

EGEMEN NEO KLASİK İKTİSATA ELEŞTİRİSEL YAKLAŞIM: POST OTİSTİK İKTİSAT VE 2008 KÜRESEL KRİZİNİN POST OTİSTİK ANALİZİ

Utku ALTUNÖZ*

ÖZET

Çalışmada mevcut iktisat eğitim sistemine ve günümüz iktisat eğitiminde egemen kuram olan neo-klasik iktisada post otistik iktisat kuramı tarafından yöneltilen eleştiriler göz önünde bulundurularak araştırma konusunu kapsamlı bir biçimde anlamaya ve konuya her açıdan hakim olarak çözüm önerileri sunmaya çalışılmıştır. Özellikle mevcut iktisat sisteminin toplumun beklentilerini ve gereksinmelerini karşılamakta yetersiz kaldığı zamanlarda yöntem ve sistem tartışmaları artmaktadır. Son dönemde eleştiriler yoğunlaşarak yaşanan küresel ekonomik krize yol açan temel sebebin Neo-klasik sistemin olduğu yönünde gelişmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı son yaşanan 2008 global ekonomik krizini Post Otistik İktisat bakış açısıyla Türkiye değerlendirmesini tartışmaya açmaktır.

Anahtar Kelimeler: Post Otistik İktisat Hareketi, Neo-klasik İktisat, 2008 Global Ekonomik Krizi
JEL Sınıflaması: E 13, P 16, P 51.

URBAN PLANNING STORIES OF SELECTED CAPITALS: ANKARA, CANBERRA, ISLAMABAD, WASHINGTON DC

ABSTRACT

In this study we tried to comprehensively understand the research topic and offer solutions considering the criticism of present education of economics and dominant neo-classical economics by the Post Autistic Economics. Especially in the course of time, the current economic system remains incapable to meet society's expectations, demands, and requirements, the system and method debate has been increasing. Recently, the basic reason that led to criticism by focusing the global economic crisis has developed in the direction of the Neo-classical system. Another purpose of this study is to open discussion of last 2008 global crisis to Turkey's assessment from the view point of Post Autistic Economics

Key Words: The Post Autistic Economics Movement, Neo-classical Economics, The 2008 Global Economic Crisis
JEL Classification: E 13, P 16, P 51.

*Yrd. Doç. Dr. Sinop Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü.

GİRİŞ

Günümüz egemen iktisat öğretisi olan Neo Klasik Teori, uzun zamandır günümüz ekonomilerinin sorunlarını çözemediği yönünde eleştirilmektedir. Başka bir ifadeyle giderek artan bir şekilde günümüz ekonomik problemlerinin sorumlusu olarak görülmektedir. Hatta son dönemde yaşanan küresel ekonomik krizle birlikte çözülemeyen ekonomik sorunlara yol açan temel nedenin Neo-klasik sistemin kendisi olduğu konusunda görüşler yaygınlaşmaktadır. Post Otistik iktisat hareketi, 2000'lerin başında Fransa'nın prestijli okullarından Ecole Normale Supérieure öğrencilerinin yayınladığı bir deklarasyonla ortaya çıkmıştır. Daha gerçekçi, çoğulcu ve sosyal bilimlerle ilişkisini koparmayan bir bilim dalı isteğinin vurgulandığı deklarasyonda iktisat biliminin otistik bir bilim haline gelmiş, gerçek hayatla tüm bağını koparmış, tümüyle matematiğin soyut formülleri arasında kaybolmuş olduğuna vurgu yapılmaktadır.

Çalışmada öncelikle, Neo-klasik kuramın temel varsayımları ele alınarak tartışmalı görülen yanları gözden geçirilecektir. İkinci bölümde Post Otistik iktisat hareketi ve Neo-klasik iktisada yönelik eleştirel yaklaşımları incelenecek ve son bölüm de ise Post Otistik İktisat Çerçevesinde, yaşanmakta olan küresel ekonomik kriz ve Neo-klasik kuram paradigmaları karşılaştırılarak sonuçlara ulaşılmaya çalışılacaktır.

1-Neo Klasik Paradigma ve Eleştiri Alan Temel Varsayımları
Neo klasik iktisat öğretinin egemenliği bir asrın üzerinde devam
28

etmektedir. Klasik iktisatın bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler sloganıyla devletin ekonomideki etkinliği azaltılmış ve 19. yy sonunda, kapitalizme yöneltilen şiddetli eleştiriler, toplumsal düzen konusunda tarafsız kalmayı imkânsız hale getirmiştir. Klasik iktisadın daha güncel hale getirilip revize edilmesi olarak da ifade eden neo klasik iktisatta, değer teorisi Marksist kuramın da etkisi ile yeniden açıklanmıştır. Dikkat çekici bir husus, klasiklerin makroekonomik yaklaşımı korunmakla birlikte, mikro ekonomik araçların, üretici-tüketici gibi mikro karar birimlerinin davranışlarını incelemek üzere kullanılmasıdır. Birçok yönden eleştiriye maruz kalan neo klasik iktisatın eleştiri konularını şu şekilde sıralayabiliriz.

1.1.Neo-klasik İktisadın İdeolojik Eleştirisi

16. Yüzyılda sosyal bilimlerde ve de özellikle doğa bilimlerindeki popülerite artışı, kapitalizmin yükselişi ile birebir ilişkilidir. Bu dönemde bilimin gelişimine verilen desteğe paralel olarak ampirik bir araştırma yönteminin de benimsenmiş olması, tüm bilimlerin gelişimi için uygun bir ortam hazırlamıştır. İktisadın doğuşu ve gelişimi de doğa bilimleri gibi, kapitalizmin ortaya çıkışıyla birlikte olmuştur. İlk bilimsel atılım 16. Ve 17. yüzyıllardaki merkantilist harekette kendini gösterir. Devamında Fizyokratlar ve Klasiklerle bugünkü iktisadintemelleri atılmış olur (Lange, Çev.,Şeref,1968:70).

Neo klasik iktisatta ilk göze çarpan çelişki bireyseldir. Bireysel rasyonellik, bireyin ve toplumun refah kaynağıdır. Emeginin karşılığı tam olarak ücrettir ve her birey hak ettiği ücreti almak-

dır. Piyasa ekonomisi olmazsa olmaz sistemdir ve bu piyasaya yapılacak bir müdahale, toplumsal zarara yol açmaktadır. Neo Klasik iktisat öğretisinde eksiksiz biçimde çalışan mükemmel bir ekonomi modeli mevcuttur. Özellikle batılı ülkelerin iktisatçıları ve akademisyenleri, yazdıkları ekonomi kitaplarında neo klasik yanlı bir tutum sergilemektedirler.

Marksist iktisat veya Keynesgil İktisatı önemsemeyen bu ve benzer yaklaşımlar, iktisat öğrenen kitlelere serbest piyasa ideolojisini aşılama ve sistemin eleştirisini engellemektedir (Nelson,Ed.,Ardıç, 2004:80). Bu durum iktisadın nesnel bir bilim olmadığı ve ideolojik amaçlara hizmet ettiği tezini ortaya çıkartmaktadır.

1.2. Emek-Zaman Kavramının Yerini Fayda Kavramının Alması

Neo klasik teoride fayda ön plana alınmış, değer belirleyicisi olarak da emek-zaman yerini sübjektif zahmete bırakmıştır. Oysaki Kahneman'ın ve diğer konu ile ilgilenen iktisatçı ve psikologların deneyimlenen faydanın ölçülebilir olduğuna dair yaptığı deneylerde deneyimlenen faydanın ölçülebilirliği kanıtlanmıştır. İnsanların mutluluğunun ölçümünde ise anımsanan faydanın önemli olduğu ön plana çıkarılmıştır Daniel Kahneman fayda kavramı yerine artık neoklasik iktisadın ölçülebilir bir kavram olarak görmediği mutluluk kavramını kullanmaktadır. Kahneman'a göre fayda ölçülebilmektedir. Kahneman, deneyimlenen faydaya göre mi yoksa anımsanan faydaya göre mi mutlu olduğumuzu birbirinden ayırmamız gerektiğini ve bunun ölçülebilir olduğunu belirtmektedir (Kahneman,1999:112).

1.3. Homo Economicus Varsayımının Gerçek Dışılığı ve Neoklasik Rasyonizmin Eleştirisi

Homo economicus birey, mallar, piyasalar ve diğer ekonomik konularda tam bilgiye sahip, karşılaştığı seçenekler arasında mutlaka değerlendirme yapan, çoğu aza tercih eden, yaptığı tercihler birbiriyle çelişmeyen kişidir. Homo economicus tüketiciler, faydalarını maksimize ederken, üreticiler, kârlarını maksimize eder(Çeçen, 2004: 221). Adam Smith'in iktisadî adam (homo economicus) modeli, insanın iktisadî davranışlarını açıklamaya yönelik en etkili ve başarılı olduğu kadar en çok eleştirilen bir model olarak göze çarpmaktadır. Geleneksel iktisadın temel aldığı bu model, insanın pazar yerindeki davranışlarını oldukça ikna edici bir şekilde açıklamakla birlikte, onun sosyal hayattaki, iktisadî olmayan veya olmadığı düşünülen davranışlarını açıklamakta yetersiz kalmıştır.

Faber ve diğerlerine göre insan davranışının bazı boyutlarını temsil etmekle birlikte hiçbiri saf haliyle deneysel olarak gözlemlenemez. Toplum adamı modeli, geleneksel iktisat okulunu heterodoks iktisat okullarının yanı sıra diğer sosyal ve davranış bilimleriyle uzlaştırmaktadır (Faber, Manstetten ve Petersen,1997: 83). İnsan davranışının kapsamlı yeni bir kavramla ifade edilmesi demek olan toplum adamı (homo societius) modeli şu dört temele dayanır ve onlar tarafından desteklenir:

- Smith'in iktisadî adamının üretken yönü
- Neo-klasik iktisadın, "insanların daima rasyonel tercihlerde bulunduğu ve bu bağlamda bireylerin faydalarını, firmaların da kârlarını maksimize ettikleri" varsayımı
- Azalan marjinal fayda yasasına dayanan marjinalist okulun kaynakların optimal tahsis ve dağılımına bakan yönü;
- Ken Wilber'in insan gelişimi ve Abraham Maslow'un insan ihtiyaçlarının hiyerarşisi modelleri.

2002 ekonomi Nobel ödüllü Daniel Kahneman, bireyin, belirsizlik ve risk karşısında sistematik olarak irrasyonel davranabildiğini kanıtlamaktadır. Kahneman, geliştirdiği refah teorisinde Neo-Klasik kuramın dayandığı bu en güçlü varsayımın geçerliliğini sorgulamaktadır (Kahneman ve Tversky, 1979 :263).

1.4. Tam Rekabet Piyasasının İmkânsızlığı

Tam rekabet piyasasının ayırıcı özelliği, piyasadaki alıcı ve satıcıların tek başlarına fiyatı etkileme gücüne sahip olmamalarıdır. Yani tam rekabet koşullarında firmalar bağımsız fiyat politikası güdemaz. Önceden saptanan fiyatlar, firmalarca kabullenilmek zorundadır. Bununla birlikte tam rekabet piyasalarının gerçek hayata uygulanabilmeleri imkânsızdır.

Tam rekabet piyasalar, alıcı ve satıcıların eksiksiz bilgiye sahip oldukları varsayımına dayanmaktadır. Çünkü birçok mekân ve zaman engeli, bu durumun gerçekleşmesini engellemektedir (Weintraub, 1999: 140). Malların tümünün birbiriyle aynı olduğunu savunan homojenlik koşulu da günümüz dünyası ve rekabet koşulları durumunda imkânsız bir varsayımdır. Tam rekabet varsayımlarından piyasaya giriş çıkışın serbest olma koşulu, özellikle büyük ölçekli firmaların varlığı nedeniyle günümüz dünyasında imkânsızdır. Rekabet etme gücü yarışında geriye düşen küçük ölçekli firmaların piyasadan çıkıp bir daha piyasaya girmemeleri sıkça karşılaşılan bir durumdur. Alıcı ve satıcıların piyasa fiyatına etki edemeyecek kadar çok sayıda olduğu varsayımına dayanan atomiste varsayımı da ütöpik bir varsayımdır.

1.5. Kâr Maksimizasyonu Varsayımının Eleştirisi

Neo-Klasik teoride her firmanın nihai amacı, kar maksimizasyonudur. Bunun için firmalar üretimlerini Marjinal maliyet = Marjinal hâsılat eşit oluncaya kadar artırır ve satış fiyatını da bu üretim miktarına göre belirler. Oysaki gerçek hayatta firmalar kâr maksimizasyonuna çok fazla yönelmemektedir. Ayrıca talep ve maliyet fonksiyonlarından habersiz olduklarından Marjinal maliyet = Marjinal hâsılat eşitliğine yönelemezler. Ayrıca marjinal maliyet ve marjinal hasılat gibi hayali kavramların ölçümünün ve hesaplanışının zor olması diğer bir handikaptır.

2.Post Otistik İktisadın Doğuşu ve Gelişimi

2000 yılının Haziran ayında, Fransa'da bir grup iktisat öğrencisinin internet üzerinden yayımladığı Autisme-economie başlığını taşıyan bildiri ile post otistik iktisat hareketini başlatmışlardır. Bildiri genelde öğrencilerin iktisat disiplini ve eğitimi üzerine şikâyetlerini ve önerilerini konu ediniyordu. Bildiride, neoklasik iktisadın ve buna bağlı matematiksel modellerin öğretilmesine ilişkin tepki ortaya konulmuştur.

Kelime anlamı içe yöneliklik olan Otizm; ömür boyu süren beyinsel bir rahatsızlıktır ve sosyal etkileşimde, sosyal iletişimle kullanılan dilde veya sembolik veya hayali oyunda gecikmelerle kendini gösteren sinir sisteminde düzensizlik olarak sınıflandırılır. Kişi gördüklerini, duyduklarını, duyumsadıklarını doğru bir şekilde algılayamaz; bu nedenle sosyal ilişkileri ve davranışlarında ciddi sorunlar vardır. Erkeklerde daha yaygın olarak görülür. Otizm ya kendi başına ya da zekâ geriliği, öğrenme güçlüğü, epilepsi gibi diğer gelişimsel bozukluklarla birlikte ortaya çıkabilir (Wikipedia).

Henüz genç bir bilim olsa da iktisat biliminin önceki tüm öngörü, teori ve uygulamalarını " otizm"e benzeten ve bu açıdan eleştirerek yeniden " başka bir iktisat " arayışına yönelen "Post

otistik “ (Otistik Dönem Sonrası) iktisat kavramına götürdü. Kontrol dışı matematik kullanımı, hayali imgelerin kullanımını arttırmaktadır. Bireyin homo economicus oluşu, otistik insanlar gibi yalnızca kendi çevresiyle sınırlı ürünleri talep eden, diğer insanlarla ilişkiye girmeyen ve onların tercihlerini, taleplerini, amaçlarını önemsemeyen bir insan modelidir. Bununla birlikte neoklasik öğreti ile üniversitelerin, hakim güç olan sermayenin hakimiyetine alınmakta olduğunu ve öğrencileri otistik insan olarak yetiştirmek amacıyla planlandığı belirtilmektedir.

Post Otistik İktisat kuramının karşı çıktığı temel sorunlar şu şekilde sıralanabilir;

- Oluşturulan kurgusal dünyanın gerçeklere inememesi ve değişimleri açıklamada yetersiz kalmasıdır.
- Krizleri veya ekonomik ilişkileri nedenleri açıklamada çelişkiler ve tutarsızlıklar barındırması.
- Matematiğin iktisadı açıklamada artık araç değil amaç haline gelmesi ve ekonomide ölçülemeyecek birçok kavramın matematik kullanımıyla ölçülmesi girişimi
- Devamlı olarak faydasını maksimize etmeye çalışan (homo economicus) bireyin gerçekçi olmayışı. Homo economicus modeli de otistik insanlar gibi diğerleri ile ilişkiye geçmeyen ve diğer insanların taleplerini, seçimlerini, amaçlarını önemsemeyen bir insan modelidir.
- Kolaycı bir yöntem olan Ceteris paribus varsayımı
- Para, neo-klasik İktisat yalnızca yüzeysel olarak değinilmektedir. Oysaki para ekonomik aktivitenin can damarıdır.
- Neo-klasik öğretilerde fiyat ve piyasaların dengeye noktasına doğru eğilimleri konularına sürekli olarak değinilir. Ayrıca hepsi de ölçülebilir mal ve hizmet miktarına dayanan; teknik anlamda sınırsız banka kredisi arzı, sınır ötesi serbest sermaye akışları ve paranın değerini koruma konularında matematiksel modeller üretme çalışmaları yapılır. İlave olarak, özel kuruluşlar tarafından kâr amacıyla piyasaya sürülen herhangi bir matematiksel miktarın bir birim olarak sınırlandırılması, gerçeklikle bağdaştırılmaz.

Post otistik iktisat hareketi belli bir akademisyen tarafından desteklenmiş ve günlük Le Monde gazetesinde öğrencilerin isteklerinin yayımlanmasıyla ülke çapında bir tartışma başlamıştır. Sonrasında 600 öğrenci meslektaşlarının isteklerine imza atmışlardır. Fransa Eğitim Bakanı, Jack Lang, tepkiye destek vererek Fransa'daki değişmez müfredatı yeniden incelemek için bir kurul oluşturmuştur. Aynı zamanda Edward Fullbrook elektronik Post Otistik Ekonomi Haberlerinin paylaşıldığı bilimsel bir gazete kurmuştur (Durmeier, 2005:2). Yeniden hazırlanan müfredata göre ekonomik gerçekliklerle, üniversitedeki derslerin yapısal ve içerik olarak entegre edilmesi gereği ve İdeolojik görüşlerin, iktisadi gerçekliklerin önüne geçmemesi de vurgulanmaktadır(Fullbrook, 2001:13).

Fransa'da neo klasik ekonominin güçlü savunucularından ekonomist Bernard Guerrien'in post otistik iktisatı savunan görüşleri, ülkede büyük yankı uyandırmıştır. Guerrien, mikro ekonomik yöntemlere yaptığı keskin eleştirilerle adeta neo klasik iktisata başkaldırı hareketi başlatmıştır. Guerrien, neo klasik ekolün kurmaca hane halkları ve yoğun matematik kuramlarla faydasız teoriler oluşturduğundan bahsetmektedir (Guerrien, Çevirimiçi Kaynak). Guerrien'e göre tam rekabet kavramı da yalnızca merkezi bir sistemde var olabilir ve bu yüzden piyasa ekonomisiyle hiçbir ilgisi yoktur. Standart mikro ekonominin tüm varsayımları geçersizdir ve bu varsayımlardan

ulaşılacak sonuçlar etrafımızda gördüğümüz hemen her şeyle çelişmektedir.

2.1.Otizmin İktisadi Boyutu

Post otistik iktisatın üzerinde önemle durduğu meselelerden biri mikro iktisatın ne kadar gerekli olduğu konusudur. Özellikle Guerrien'in mikro iktisatı sürdürmek için belli bir nedenimiz var mı? adlı makalesinde, standart firma ve standart tüketici varsayımının akıl dışılığına vurgu yapması, mikro ekonomiye yapılan en önemli eleştirilerin başında gelmekteydi. Kendisinin de neo klasik iktisatçı olması, harekete duyulan güveni arttırmıştır.

Martinas'a göre neredeyse hiçbir firmanın fiyatlama politikasının neo klasik teorideki ile örtüşmemektedir(Martinas,2003:112). Maksimum kâr ve maksimum fayda amacının gerçekleştirilmesi, eksiksiz bilgiyi ve gelecekle ilgili tam öngörüğü gerekli kılmaktadır. Ayrıca günümüz insanı ahlaktan yoksun olmadığı için neo klasik iktisatın belirlediği tarzda bir ekonomik aktör değildir. Bireyin bu türde bir insan olarak tanımlanması, ahlaki anlamda insan varlığına aykırıdır. Post otistik hareket için standart mikro ekonominin reddi için önemli matematiksel sebepler mevcuttur. İki ürün arasında tercih yapan tüketici modelinde iki kişi analiz edildiğinde herhangi bir sıkıntı olmamasına karşın birden fazla kişinin olduğu durumda rekabet kavramı işin içine girmekte ve işler daha karmaşık bir hal almaktadır. Neo klasik öğretilerde her aktör için fiyat veri olarak kabul edilmektedir. Fiyatı aktörler tek başlarına belirleyememektedirler. Bu durumda post otistiklerin sorduğu soru fiyatı kimin belirlediği noktasındadır.

Neo klasik iktisat öğretisinin firma davranışı ya da artan marjinal maliyeti azalan marjinal gelire eşitleyerek kârlılığı maksimize etmek olarak deklare ettiği firma ve ürünlerin ne kadar uygulanabilir olduğu tartışmalı bir konudur. Birçok ürünün karşı karşıya kaldığı gerçek maliyet koşullarına ilişkin araştırmalar, vakaların %95'inde ya da daha fazlasında makul bir ürün seviyesi içerisinde marjinal maliyetlerin ya sabit kaldığını ya da düştüğünü ortaya koymuştur. Firmaların gerçek davranışlarına ilişkin araştırmalar da benzer olarak, vakaların %95 ya da daha fazlasında firmaların azalan marjinal geliri hiç hesaba katmadan mümkün olan en yüksek seviyede satışa ulaşmaya çalıştıklarını göstermiştir.

Neo klasik öğretilerde sıkça dile getirilen tüketici tercihlerinin bütçe doğrusu ile farksızlık eğrilerinin teğet olduğu noktada belirlendiği görüşü de oldukça hayali bir durumdur. Şöyle ki Sippel tarafından yapılan ampirik çalışmada öğrencilerin davranışları, tahmin edilmeye çalışılmış ve başarısız olduğu gözlenmiştir. Başka bir ifadeyle insanların her zaman objektif ve rasyonalist düşünemeyeceği ve neo klasik öğretilerdeki sınırların her zaman gerçek hayatı yansıtmadığı anlaşılmıştır (Sippel,1997:32).

İktisat metodolojisinin öncü isimlerinden Caldwell'e göre ekonomik akıl yürütme olarak belirtilen olgu, önemli ölçüde mikroekonomiye dayanmaktadır. Öğrencilere iktisat dersi verilirken daha az matematik kullanarak daha somut anlatımlara yer verilebilir (Caldwell, 2002: 13). Neo klasik iktisat sağ ve sol olmak üzere birçok ideolojik yapıya hizmet etmektedir. İktisatçılar, neo klasik öğretiyi rekabetçi piyasalara olduğu kadar kapitalist tekele ve sosyalist planlamaya uyarlanmaya çalışmışlardır. Bireyselci pro market neo klasik iktisatçıların yanında liberal ve sosyal demokrat neo klasik iktisatçılar, hatta Marksist neo klasik iktisatçıların varlığı bu durumun kanıtıdır.

2.2. Post Otistik Çözüm Önerileri

Post otistik iktisat çözüm önerilerini şu şekilde sıralamaktadır.

- Öğrencilere mikro ekonomi dersi verirken çok daha düşük seviyede matematik kullanılmalıdır. Mesela elastikiyet hesaplamalarında belli seviyede matematiğin yanında tüm kavramlar, üretim olanakları eğrisi ile arz ve talep diyagramları başta olmak üzere grafiksel olarak ele alınmalıdır. Denklemler ve matematiksel ifadeler, sözel yorumlara yardımcı, aracı nitelikte kullanılmalıdır. Özellikle büyüme, enflasyon, faiz, işsizlik, tasarruf ve tüketim eğilimleri gibi makro ekonomik konular ile tüketici fayda maksimizasyonu, üretici fayda maksimizasyonu, maliyet analizleri gibi mikro ekonomi konularının irdelenmesinde saf ekonometrik denklemler kullanılması öğrenciler tarafından anlaşılabilirlik ve yorumlanma konusunda güçlük ortaya çıkaracaktır.

Matematiğin aşırı kullanımı iktisat tarihimizin son 50 yılı içinde biçimlenmiştir. Neo-klasik iktisadın önemli ismi Alfred Marshall'ın yazdıklarında çok az matematik vardı ve matematiği yalnızca bir yardımcı araç olarak görüyordu. Matematiğin gerekli olduğunu ama bütünüyle matematiğe dayanan soyut bir iktisadın doğru olmayacağını düşünüyordu.

- İktisat bilimi, diğer disiplinlerle koordineli çalışmalıdır. Özellikle de finansal krizlerle mücadelede gerekli kamu müdahaleleri ihtiyacı, aktörlerin birlikte çalışması gereğini beraberinde getirmektedir. Son dönemde yaşanan krizler ya da Fransa'daki işsizlik düzeyi gibi güncel problemlerin analizinde neo-klasik teorinin söyleyebileceği fazla bir şey yoktur. Genel denge teorisi yüksek seviyede merkezi bir ekonomiyi tanımlamaktadır. Fakat bu tür bir ekonominin varlığı neo-klasik iktisatçılara bile gerçekçi gelmemektedir (Raveaud, 2002:32).

Disiplinin, yaşamın iktisadi ilişkilerini kavrayabilmesi ancak tarih, sosyoloji, antropoloji gibi sosyal bilimlerle eşgüdümlü hareket edebilmesiyle mümkündür. Kastedilen ilişkilerin zamanlarına, mekânlarına ve aktörlerine göre farklılaşması, iktisadın bu farklılaşmaları kavrayabilecek esnekliğe ve tanımlama yetisine sahip disiplinlere yaklaşımını zorunlu kılar. İktisat insan ilişkileriyle anlam bulan bir disiplin olmakla beraber bu ilişkilerin kurulmayıp insanı iktisadın nesnesi haline getirmek ya da iktisadi belirleyici bir unsur olarak almak, ilişkiler halinde olması gereken tüm disiplinleri yaralayan hiyerarşik bir düzenin kurulmasına yol açar.

- İktisadın azalan kaynaklarla bağ kurması gerekmektedir. Kirlenme gibi toplumsal olaylar da iktisadın ilgi alanında olmalıdır. Geleceğe ilişkin tam öngörü, fiyat tahminleri gibi durumlar genellikle yanıltıcı olabilmektedir. Bunun yerine günümüzdeki daha gerçekçi sorunlar olan nükleer enerjinin olmadığı bir dünyada kalkınmayı nasıl sürdürebiliriz? , fosil yakıtlara nasıl bir alternatif geliştirebiliriz? , kaynaklara ulaşmada ne gibi yeni yöntemler geliştirebiliriz? , yaşam standardını nasıl yükseltebiliriz? , gibi güncel toplumsal sorunlara cevap aramalıdır.

- İktisadın en önemli konularından biri olan gelir dağılımı konusunda ücretlerin ve kârların seviyeleri nasıl belirlenir sorusuna neo klasik iktisatta yanıt bulunamamaktadır. Çünkü neo klasik iktisatta sosyal sınıflar, bu öğretinin açıklayabileceği değişkenler değildir. Keynesyen ve Marksist öğretilerde değinilen güç kavramı neo klasik teoride keskin şekilde reddedilmekte ve tüm aktörler eşit sayılmaktadır. Post otistik iktisatta güç kavramı objektif şekilde değerlendirilmelidir (Frank, 2002: 77).

- Düşünceye daha fazla yer verilmelidir. Neo klasik iktisattaki gibi var olan iktisadi sorunlara önerilmiş tüm yaklaşımlar arasında sadece birinin sunulması yerine çeşitli düşüncelere yer verilmelidir. Çünkü neo klasik iktisadın izlediği bu yöntem, kendiliğinden doğru kabul edilen (saf aksiyomatik) niteliktedir. Post otistik iktisat dogmalara karşı bir harekettir.

- Neo klasik iktisadın emek gücü nedeniyle sadece üretim faktörü olarak gördüğü insanı, bu kalıptan dışarı çıkarılmalıdır. İnsanın nasıl daha refah içinde yaşaması gerektiği, nasıl daha adaletli kazanabileceği, kazançlarını nasıl daha etkin şekilde bölüşebileceği gibi sorulara cevap aranmalıdır.

3.2008 Küresel Krizinin Post Otistik Analizi

Finansal krizler için çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Bunlardan Mishkin göre, Finansal kriz, verimli yatırım olanaklarına sahip finansal piyasaların ahlâki tehlike ve ters seçim problemlerinin gittikçe kötüleşmesi nedenleriyle, fonları etkili biçimde kanalize edememesi sonucu ortaya çıkan doğrusal olmayan bozulmadır (Mishkin, 1996:1-2). Özellikle gelişmekte olan ekonomiler, uluslar arası finansal şoklar, döviz kurunun yanlış yönetimi, mali düzensizlik, finansal serbestleşme ve ulusal bankacılık sisteminin zayıflığı gibi çeşitli nedenlerle uluslar arası finansal krizlerle karşı karşıya kalmaktadırlar (Sachs, 1995:22). Küresel kapitalizm ve sermayenin serbestleşmesi ile birlikte ABD de baş gösteren küresel kriz, Avrupa ülkelerine de sirayet ederek 2008 yılının ikinci çeyreğinde tüm dünyayı etkisi altına alan bir krize dönüşmüştür.

2008 yılında ABD nin önde gelen birçok finans kuruluşunda patlak veren, tüm dünyayı etkisine alan ve 2013 yılı itibarıyla hala etkisini devam ettiren küresel kriz, neo klasik iktisat öğretisini yeniden tartışılır hale getirmiştir. Mevcut iktisat öğretisi, kriz öncesi meydana gelen kriz sinyallerini algılayamaması nedeniyle eleştirilmiştir. Gerçekten de birkaç ekonomist dışında o dönemin ekonomisi, sorunsuz bir şekilde işleyen bir ekonomi olarak tarif edilmekteydi.

Krizin ortaya çıkmasıyla uygulanan neoklasik krizler mücadele araçlarının krizi önleme yerine daha da derinleştirilmesi ve sorunsuz alanlara da sirayetini hızlandırması, post otistik eleştirileri tekrar konuşulur hale getirmiştir. Neo klasik öğretilerde piyasalar, devlet müdahalesi olmadığı sürece dengededir. Böylesine bir ortamda, arz ve talep arasındaki dengeyi fiyatlar belirler. Talep arttıkça fiyat artar, arz genişledikçe fiyatlar düşer. Fiyat, talep ve arzdeki değişime duyarlıdır, yani esnekler. Diğer bir deyişle, talep veya arzdeki herhangi bir ani azalış ya da artış, fiyatlara anında yansır. Çünkü 2008 krizi neo klasik öğretinin tezinin aksine müdahalenin olmadığı bir ortamda patlak vermiş ve devlet müdahaleleri ile kontrol altına alınmıştır. Ekonomide reel değişkenler (üretim, istihdam, gelir) para miktarından etkilemediğini Yani, paranın ekonomide fiyat artışlarından başka etkisi olmadığını savunan neo klasik düşüncenin aksine küresel krizde likidite bolluğunun ciddi bir rol oynadığı bilinmektedir. Devlet, para basarak ekonomiyi iyileştiremez, ancak fiyatları yükseltir diyen neo klasiklere inat, küresel krizde birçok devlet müdahalesi ve para basılarak piyasaya likidite pompalanması da uygulanan kriz önleme politikalarından olmuştur.

Neo klasik öğretinin tam rekabet ve eksiksiz bilgiye sahip olma varsayımının 2008 krizi öncesi geçerli olmadığı bilinen bir gerçektir. Küresel krizin en önemli sebeplerinden biri olan yüksek riskli finansal enstrümanları kullanan kişiler, tam bilgiye sahip olmamaları nedeniyle bu riskli kağıtları portföyelerine almışlardır.

Post Otistik İktisat Hareketi'nin yayın organı olan "Real-World Economics Review" de yayınlanan "Mad, bad, and dangerous to know" adlı makalede Keen(2009), küresel finans krizinin ortaya çıkmasına yol açan Neo-klasik teorinin, sadece yanlış ve tehlikeli olduğunu ifade etmiştir. Neo-klasik iktisat, yapısında bulundurduğu piyasa ekonomisi ve doğal istikrar inancının bir sonucu olarak gündemdeki krizi doğrudan teşvik ettiğini belirtmiştir (Keen, 2009:2).

Kapitalist sistemi ısrarla benimseyen neo klasik düşüncede kapitalizmin finansal krizleri içinde barındırdığı gerçeği göz ardı edilmiştir. Kapitalizmin spekülasyonlar içinde barındırması, finansal krizlerin kaçınılmaz sebebidir. Oysaki neo klasik iktisat savunucuları, spekülasyonların istikrar sağladığını iddia etmektedirler. Yüksekçe alıp düşüğe satan yatırımcıların irasyonel ve başarısız olduğunu savunmaktadır. Küresel krizin sebeplerine baktığımızda finansal piyasa aktörlerinin yüksek riskli subprime kredileri piyasaya sürdüğü izlenebilmektedir. Söz konusu ürünlerin rasyonel düşünen bireyler tarafından talep edilmesi akıllara şu soruyu getirmektedir. bireylerin rasyonel oldukları için mi yoksa diğer bireyler satın aldığı için mi bu yüksek riskli kredileri satın aldıklarıdır. Subprime kredilerin risk durumunun piyasada kötüye gitmeye başlamasıyla birlikte sahte güven bir anda yok olmuş ve domino etkisiyle piyasalar hızla çözülmeye başlamıştır. Piyasada oluşan konut balonu, Post Otistik iktisadın gerçekçilik sorununu gün yüzüne çıkarmış, sanal bir dünya oluşturularak krize adeta davetiye çıkartmıştır. Benzer şekilde iktisat eğitimi verilirken sadece bir kuram üzerinden derslerin anlatılması, diğer iktisat okullarının anlatılmaması veya gereken önemin verilmemesidir. Dolayısıyla bu sorun, oluşan krizlerin çözümü noktasında ortaya çıkmaktadır. Diğer iktisat kuramlarının krizlere bakış açısı hakkında bilgi sahibi olunması ile belki de bu son yaşanan global ekonomik kriz, global hale gelmeden atlatılabilirdi. Piyasanın tek bir sisteme bağımlı olması bazı görülmesi gereken noktaların görülememesine neden olmuş dolayısıyla olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına engel olamamışlardır. Oysaki 2008 krizinin müdahale araçlarına baktığımızda neo klasik iktisadın aksine devlet müdahalelerinin sıkça uygulandığı keynesyen politikaların uygulandığı görülmektedir.

SONUÇ

2008'de başlayan ekonomik krizi önceden tahmin edebilen ekonomist sayısı, yok denebilecek kadar azdır. Hakim neoklasik ekonomi teorisi, klasik ekonomi teorisinden devraldığı, "Piyasa her şeyi düzenler" ana fikri üzerine dayanıyordu. Neoklasik ekonomi teorisinin, özellikle son ekonomik krizle birlikte inanırlılığını yitirmesinin baş nedeni, bu teorinin işlerliğini gösterebilmek için abstrakt/soyut örneklere ihtiyaç duymasıdır. Neoklasik teorinin artık savunulamayacağını iddia eden belki en önemli bilim adamı, Paul Samuelson'dur. Samuelson, Adam Smith'in klasik ekonomi teorisinin güncellenmiş versiyonu Neoklasik teoriyi, iki temel noktada eleştirmektedir. Sözde Adam Smith tarafından güncellendiği savunulan Adam Smith'in Bütçe/Tüketim konuları ve İşletme/Firma teorisidir. Bu iki alanda da, çok "rasyonel" bir yoldan gidilir ve işletmenin kazancı, yaptığı üretime bağlanır. Bu teoride sürekli kâr söz konusu olmamakla birlikte devasa firmalar daha az çalışan ve daha az üretimle sürekli kâr eden yapılar haline gelmişlerdir. Hatta öyle ki, dünya ekonomisi çökmenin eşiğindeyken bile, kontrol ettikleri devletlerden trilyonlarca Dolar para alabilmiş ve tarihin en büyük "kâr"larını yapabilmişlerdir.

2008 Krizi ile neoliberal politikaların çöküşü; bireyin rasyonel olduğu ve ekonomik kararlarında isabet kaydettiği, kamu müdahalelerinin bulunmadığı koşullarda piyasaların otomatik olarak dengeyi sağladığı görüşü, ekonomik krizlerin söz konusu olmadığı şeklindeki serbest piyasa yanlılarının tüm iddia ve görüşlerinin işlevselliğini yitirdiğinin kanıtıdır.

Post Otistik İktisat Hareketi olarak adlandırılan bildiri- de, egemen öğreti olan Neo-klasik iktisat kuramına eleştiri yapılmıştır. Buradaki eleştiri, Neo-klasik iktisat kuramının tamamen dışlanmasına yönelik değil, farklı iktisat kuramlarının tamamlayıcı sıfatla yanına yerleştirilmesine yöneliktir. Post Otistik İktisat Hareketi, Neo-klasik iktisat kuramının varsayımları ve metodolojisini eleştirerek son dönemde yaşanan küresel ekonomik krizin sinyallerinin iktisatçılar tarafından algılanamamış olması, bir bakıma eleştirilerindeki haklılıklarını doğrulamaktadır. Belki de küresel krizin salt neo klasik iktisatla çözüm bulamayacağı görüşü, post otistik hareketin görüşlerine göre neoklasik öğretinin güncellenmesine fırsat verebilecektir.

KAYNAKLAR

- CALDWELL, Bruce J.(2002). "In Defence of Basic Economic Reasoning", Post Autistic Review, Issue no.13, , Çev.Gökmen Tarık Acar, (Çevrimiçi), http://www.btinternet.com/%7Eepae_news/review/issue13.htm, 25.04.2013.
- ÇEÇEN, Aydın (2004). Rasyonel Eylem Aksiyomatik Bilgi ve Homo Economicus, İktisat Üzerine Yazılar I, İstanbul, İletişim Yayınları.
- DURMEIER, Thomas (2005). "Post-Autistic Economics: A German Perspective", Wilhelmshöher Allee 121, D-34121 Kassel, Germany, p.2, http://eaepe.org/files/Duermeier_PAEcon.pdf (14.02.2013).
- FABER, Malte, REINER Manstetten ve THOMAS Petersen (1997). "Homo Oeconomicus and Homo Politicus. Political Economy. Constitutional Interest and Ecological Interest", *Kyklos*, 50 (4): 457-83
- FULLBROK Edward(2003). "A brief history of the post autistic economics movement", post autistic economics, 21 November 2001, http://www.btinternet.com/opae_news/history.htm (erişim)01.05.2013.
- GILLES Raveaud (2002). "For Guerrien... and Beyond", Post Autistic Review, Issue no.13, (Çevrimiçi), http://www.btinternet.com/%7Eepae_news/review/issue13.htm, 4.04.2013.
- GUERRIEN, Bernard (2002). "Is There Anything Worth Keeping in Standart Microeconomics?", Post Autistic Review Issue no.12, March 2002, , (Çevrimiçi) http://www.btinternet.com/%7Eepae_news/review/issue12.htm, 26.04.2013.
- KAHNEMAN, Daniel. (1999). Experienced Utility and Objective Happiness: A moment Based Approach, Cambridge University Press.
- KAHNEMAN, Daniel ve TVERSKY Amos (1979). "Prospect Theory: An Analysis of Decision Under Risk" *Econometrica*, vol.47, no.2., 263-291.
- KATALIN, Martinas (2003). "Is the Utility Maximization Principle Necessary", Post Autistic Review, issue no.12, 101-114.
- LANGE, Oskar (1968). Ekonomi Politik 4, Ekonomi Politikte Akımlar ve Bilimsel Bilginin Belirlenmesi, (Çev: Muvafak Şeref), İstanbul, Ataç Kitabevi.
- MISHKIN, FREDERİC(1996). "Lessons From the Asian Crisis", NBER Working Papers, 1-2, <http://www.nber.org/papers/w7102>, 10.10.2012.

- NELSON, Julie A.. (2004). Standart Mikroekonomiden Geride Ne Bırakılmalıdır?, Post Otistik İktisat ,Editör: Kaya Ardıç, İstanbul, IFMC İktisat Dergisi Yayınları.
- REINHARD Sippel(1997). “An Experiment On The Pure Theory Of Consumer Behaviour”, The Economic Journal, 107 (September), 1431±1444. # Royal Economic Society 1997. Published by Blackwell Publishers, 108 Cowley Road, Oxford OX4 1JF, UK and 350 Main Street, Malden, MA 02148, USA.
- ROTHERING, Frank (2002). “Towards a New Economics”, Post Autistic Review, Issue no.14, , (Çevrimiçi), http://www.btinternet.com/%7Epae_news/review/issue14.htm, 4.03.2013.
- SACHS, JEFFREY (1995). “Alternative Approaches to Financial Crises in Emerging Markets”, İnternet Adresi: <http://www.hiid.harvard.edu/pub/pdfs/568.pdf>, Erişim Tarihi: 14.03.2013.
- WEINTRAUB, Roy E. (1999). “How Should we Write The History of Twentieth Century Economics?” Oxford Review of Economic Policy, vol.15,139-152.
- WIKIPEDIA, (Çevrimiçi), <http://tr.wikipedia.org/wiki/Otizm>, 17 Ocak 2008.